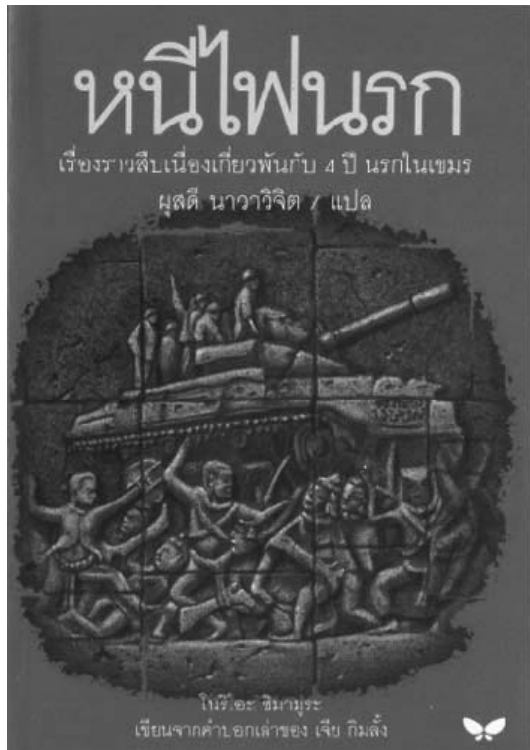

หนีไฟนรก

Escaped from the Hell

กวินธร เสถียร¹
Gwyntorn Satean

ชื่อหนังสือ	หนีไฟนรก
	(KAMBOJIA NAMMIN KIMLAN (Senka No Nako No Seishun)
ชื่อผู้แต่ง	โนริโอะ ชิมามุระ
แปลโดย	ผู้สตี นาวาวิจิต
บรรณาธิการ	มกุฏ อรฤดี
จำนวนหน้า	208
สำนักพิมพ์	ผีเสื้อ
ปีที่พิมพ์	2544
ครั้งที่พิมพ์	5
ราคา	139 บาท
ชนิดกระดาษ	กระดาษปอนด์ผสมสี

บทนำ

“หลายปีที่ผ่านมา คนหนุ่มสาวในเมืองไทยส่วนใหญ่ อาจจะสนุกเพลิดเพลินอยู่กับความสุขจากการได้สัมผัสแสงสี รื่นเรริงบันเทิงใจอยู่ในสถานเริงรมย์ต่าง ๆ จนบางคนไม่เคยรู้ข่าวแม้แต่ที่ว่า เกิดอะไรขึ้นที่ข้างบ้าน ไม่เคยสนใจจะรับฟังข่าวใด ๆ นอกบ้าน แม้ที่อยู่ใกล้ตัว เป็นระยะเวลาเดียวกันกับที่ชาวเขมรต้องดิ้นรนอย่างสุดชีวิต มิใช่เพื่อความสุขสบาย แต่เพียงเพื่อให้มีชีวิตรอดไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น ชะตากรรมที่เกิดขึ้นแก่ชาวกัมพูชา นับเป็นบทเรียนราคาแพงเกินกว่าที่พวกเขาจะซื้อกลับคืนด้วยสิ่งใด แต่สำหรับคนไทยทุกคน นั่นคือ ‘คำเตือน’” ---

ข้อความข้างต้นเป็นคำแนะนำที่เขียนไว้ด้านหลังปกหนังสือเรื่องหนีไฟนรก ฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 4 (ธันวาคม พ.ศ.2542) โดยผู้สตี นาวาวิจิต (2537) ผ่านช่วงเวลามาถึง 14 ปี กล่าวสำหรับสังคมไทยแล้ว ข้อความเหล่านี้ยังคงทันสมัยอยู่เช่นเดิม และมีบริบททางสังคมบางอย่างเพิ่มเติมเข้ามา กล่าวคือ “... คนหนุ่มสาวในเมืองไทยส่วนใหญ่ก็ยังสนุกเพลิดเพลินอยู่กับความสุขจากการได้สัมผัสแสงสี รื่นเรริงบันเทิงใจอยู่ในสถานเริงรมย์ต่าง ๆ และเพลิดเพลินอยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ หน้าจอทีวีผ่าน

สังคมออนไลน์ หรือเฝ้าติดตามละครหลังข่าวกันงอมแงม จนบางคนไม่เคยรับรู้ข่าวแม้แต่ที่ว่า เกิดอะไรขึ้นที่ข้างบ้าน ไม่เคยสนใจจะรับฟังข่าวใด ๆ นอกบ้าน แม้ที่อยู่ใกล้ตัว...” ---

ทว่า อีก 2 ปีนับจากนี้ ประเทศต่าง ๆ ในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศ อันได้แก่ ไทย พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา และบรูไน ก็จะก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) (กรมประชาสัมพันธ์, 2554) การเรียนรู้เรื่องราวทางสังคม วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านผ่านงานวรรณกรรมย่อมจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกันได้ในระดับหนึ่ง และอาจต่อยอดไปสู่การให้ความสนใจศึกษาเชิงลึกต่อไป บทความปริทัศน์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้อดีตของกัมพูชา (Cambodia) ประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกับไทย ประเทศเพื่อนบ้านที่แม้ศึกภายในจะสงบมากกว่า 34 ปีแล้ว แต่ศึกภายนอกกับไทยในพื้นที่ทับซ้อน 4.6 ตารางกิโลเมตร รอบตัวปราสาทพระวิหาร (Temple of PreahVihear) ยังคงเป็นข้อถกเถียงกันในโลก เรื่องราวก่อนหน้านั้นแม้เป็นเรื่องเล่าจากอดีตที่ขึ้นขมแต่กลับเป็นประสบการณ์ที่มีค่าสำหรับนานาประเทศ

¹อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ที่จะต้องไม่ดำเนินรอยตาม ผ่านงานเขียนเรื่อง “หนีไฟนรก” หนีไฟนรก (Escaped from the Hell) เป็นวรรณกรรมแปล (Literary Translation) อีกชิ้นหนึ่งของ อาจารย์ ผุสดี นาวาวิจิต² นักแปลและล่ามมืออาชีพภาษาญี่ปุ่น (เพ็ญลักษณ์ รักดีเจริญ, 2554) ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นเสมือนราชินีภาษาแห่งความเรียบง่าย (ขรรค์ชัย บุนปาน, 2528) ต้นฉบับเขียนโดยโนริโอะ ชิมามูระ เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) 6-0187-14-974 ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยครั้งแรกเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2528 โดยสำนักพิมพ์กระรุต ปัจจุบันตีพิมพ์ครั้งที่ 5 (กรกฎาคม พ.ศ.2544) โดยสำนักพิมพ์ผีเสื้อพิมพ์ด้วยกระดาษปกอ่อนสีน้ำตาล ความหนาจำนวน 208 หน้า ความหนาของเนื้อหา 1 เซนติเมตร หน้าปกพิมพ์ด้วยปกอ่อนสีแดง ภาพปกวาดโดย อภิชัย วิจิตรปิยกุล³ ศิลปินและบรรณาธิการฝ่ายศิลป์สำนักพิมพ์ผีเสื้อ เป็นภาพการสู้รบกันของคนเขมรใน 2 ยุคสมัย ด้านล่างเป็นทหารในเครื่องแต่งกายยุคโบราณต่อสู้กันด้วยดาบ ส่วนด้านบนเป็นทหารในเครื่องแต่งกายสมัยใหม่ยืนบนรถถัง สื่อถึงภาวะสงครามมีลักษณะของภาพแกะสลักหินนูนต่ำ (Base Relief) ส่วนเนื้อหามีภาพประกอบลายเส้นวาดโดย ธนารัฐ โสตะจินดา เป็นภาพเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คนชาวเขมรในกรอบเล็ก ๆ ก่อนเข้าสู่เนื้อเรื่อง ขณะที่ฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ภาพหน้าปกเป็นภาพวาดส่วนเศียรของพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นประติมากรรมที่พบได้บริเวณส่วนยอดของตัวปราสาทในแหล่งโบราณสถานสำคัญๆ ของกัมพูชา แต่ผู้วาดสร้างอารมณ์เศร้าโดยวาดให้พระโพธิสัตว์หลังน้ำตา ส่วนฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 1 เป็นภาพปราสาทนครวัดบนฉากสีแดง

หนีไฟนรก มีลักษณะการเขียนเชิงบันทึกชีวประวัติ (Biographies) ที่โนริโอะ ชิมามูระ เขียนจากคำบอกเล่าของเจียกิมลั้ง (Chia Kimlang) หญิงชาวเขมรที่อพยพหนีตายจากกองกำลังทหารเขมรแดง ในช่วงที่พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา (Particommuniste du Kampuchéa: PCK) ของรัฐบาลนายพอล พอต (Pol Pot) เข้ายึดครองประเทศเป็นเวลา 4 ปี (พ.ศ.2522-2518) โนริโอะ เล่าถึงที่มาของกิมลั้งไว้ ในส่วนความนำผู้เขียนว่า “...หญิงสาวผู้นี้เกิดที่โหมโบ เมืองชนบททางภาคตะวันตกของกัมพูชาใกล้เขตแดนไทย เธอเกือบจะได้ศึกษา

ในมหาวิทยาลัย ถ้าไม่มีเหตุการณ์ผันผวนทางการเมืองเกิดขึ้นในเขมร... ‘เจียกิมลั้ง’ ได้พบสตรีชาวญี่ปุ่นชื่อ ‘ยาสึโกะ นะฮิโตะ’ ซึ่งถูกขับไล่ออกจากกรุงพนมเปญและต้องสูญเสียสามีและลูกไปในระหว่างการเดินทาง ยาสึโกะรับกิมลั้งเป็นลูกบุญธรรมขณะที่ต้องระเห่ร่อนอยู่ด้วยกัน...” (โนริโอะ ชิมามูระ, 2542. หน้า 13) ขณะที่ผุสดี นาวาวิจิต (2537) เขียนบันทึกผู้แปลไว้ตอนต้นเรื่องกล่าวถึงความเกี่ยวพันระหว่างหนังสือทั้ง 2 เล่ม ว่า หนีไฟนรก เป็นภาคสองหรือตอนจบสมบูรณ์ของเรื่อง “4 ปี นรกในเขมร” เพราะมีทั้งเรื่องราว ตัวละคร และฉากชีวิตที่ต่อเนื่องกัน ยาสึโกะ นะฮิโตะ เขียนเรื่องนี้โดยได้รับคำแนะนำจากโนริโอะ และเมื่อเขาเขียนเรื่องของกิมลั้ง ยาสึโกะก็ได้เป็นล่ามแปลจากภาษาเขมรเป็นภาษาญี่ปุ่น และช่วยทบทวนความทรงจำของกิมลั้งในส่วนที่ขาดหายไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่ทั้งสองเรื่องก็มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดย 4 ปี นรกในเขมร ถูกถ่ายทอดผ่านมุมมองและความรู้สึกของสตรีชาวญี่ปุ่นที่เกิดในตระกูลผู้ดีเก่าที่กรุงโตเกียว ได้รับการศึกษาระดับสูงและยังคงใช้ชีวิตอยู่ในวงสังคมชั้นสูงเมื่อย้ายตามมาอยู่กับสามีชาวเขมรที่เป็นอุปทูตในกรุงพนมเปญ ส่วนเจียกิมลั้ง เกิดที่เมืองโหมโบ ซึ่งเป็นเมืองชนบททางภาคตะวันตกของกัมพูชา เธอไม่รู้จักสังคมภายนอกมากไปกว่าเรื่องราวในชนบทประเทศเล็ก ๆ และบริเวณพื้นที่ที่อพยพเข้าไปเท่านั้น ไม่ว่าภูมิหลังของคนทั้งสองจะต่างกันเพียงใดแต่สิ่งที่ต้องเผชิญเหมือนกันคือการดิ้นรนเอาชีวิตรอดท่ามกลางความโหดร้ายทารุณของสงครามภายในที่เกิดจากคนในชาติเดียวกันเอง

องค์ประกอบของเนื้อหา

องค์ประกอบของเนื้อหาแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ได้แก่ ส่วนนำเรื่อง ประกอบด้วย 1) ความนำสำนักพิมพ์ อธิบายที่มาของการจัดพิมพ์หนังสือเรื่องนี้ 2) บันทึกผู้แปล อธิบายความแตกต่างระหว่างหนังสือเรื่อง หนีไฟนรก กับ 4 ปี นรกในเขมร และ 3) ความนำผู้เขียน อธิบายจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการเดินทางของเจียกิมลั้ง

ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหาบันทึกเหตุการณ์จำนวน 31 ตอน มีเนื้อหาโดยย่อสรุปดังตาราง 1

² ผลงานแปลอื่นๆ อาทิ โตะโตะจัง เด็กหญิงขำหน้าตาดี, นางสาวโตะโตะจัง, หนีไฟนรก, เปลือกหอยจากนางเงือก, เด็กหญิงน้อยจัง เป็นต้น

³ ผลงานวาดภาพปกอื่นๆ อาทิ ดิสตังก์ปลุกต้นไม้, ขอบฟ้าขลิบทอง, โตะโตะจัง เด็กหญิงขำหน้าตาดี, ฉันทน์กับหาลาเต้, บินเดี่ยว, อัสมา เป็นต้น

ตาราง 1 สรุปเนื้อหาสำคัญในแต่ละช่วงตอนฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4

	ชื่อตอน	เลขหน้า	ภาพรวมของเนื้อหาโดยย่อ	ลำดับ	องค์
1	การลางจาก	23-17	03.00 วันที่ 28 ตุลาคม 2522 กิมลั้งออกเดินทางจากสะไวเจ (Svay Chek) ไปยังชายแดนไทย-กัมพูชา ระยะทางประมาณ 30 กม. เพื่อข้ามไปยังฝั่งไทย	25	3
2	ผู้ร่วมทาง	24-29	มีผู้ร่วมทางไปกับกิมลั้ง 5 คน แต่ต่างกันยังไม่ไว้อีกนัก พวกเขาเดินทางตามรอยเท้าสัตว์เข้าไปในป่า ขณะที่ยังมีการสู้รบระหว่างทหารของพอลพตและกลุ่มเขมรเสรี	26	3
3	รอดพ้นกับระเบิด	30-34	ความเสี่ยงจากการเดินทางเข้าไปในป่าซึ่งต้องเผชิญกับกับระเบิด ทหารพอลพต ทหารเวียดนาม เขมรเสรี และกองโจรปล้นสดมภ์	27	3
4	ค่ายผู้ลี้ภัย	35-41	ชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนใน “ค่าย 007” และการพบกับโนริโมโตะโมริ	28	3
5	ชาวจีนรุ่นหลาน	42-47	ชีวประวัติของกิมลั้ง เรื่องราวเมื่อถูกเกณฑ์ไปใช้แรงงานสมัยที่พอลพตมีอำนาจ และใช้นโยบายผลักดันชาวเมืองออกจากไปชนบท	1	1
6	ม่ายชั้นหนัก	48-52	กิมลั้งหมั้นหมายกับครูสอนคณิตศาสตร์เมื่ออายุได้ 15 ปี แต่ก็มีภรรยาคนอื่น และกิมลั้งต้องย้ายโรงเรียน	2	1
7	ก่อนการยึดอำนาจ	53-58	เหตุการณ์ในปี 2513 เมื่อมีการยึดอำนาจจากเจ้าสีหนุโดยนายพลลอนนอล และเหตุการณ์ในปี 2516-2518 เมื่อเขมรแดงเริ่มยึดครองประเทศ	3	1
8	เสียเมืองพระตะบอง	59-65	17 เมษายน 2518 กรุงเทพมหานครถูกยึดโดยกลุ่มเขมรแดง พอลพตดำเนินนโยบายย้ายคนเมืองออกไปยังชนบท มีการประกาศยกเลิกการใช้เงินตรา	4	2
9	เดินทางกลับโหมไป	66-71	ผู้คนในเมืองพระตะบองถูกสั่งให้เดินทางไปยังโหมไป เมื่อมาถึงโหมไปก็ถูกส่งให้ออกเดินทางไปยังหมู่บ้านในชนบท ครูเรียดวางแผนหนีข้ามไปยังฝั่งไทย	5	2
10	ไปหมู่บ้านเมา	72-77	ผู้อพยพจากหมู่บ้านโหมไป ประมาณ 70 คน ออกเดินทางไปยังหมู่บ้านโต ส่วนกิมลั้งและครอบครัวเดินทางต่อไปยังหมู่บ้านเมาที่ห่างออกไป 8 กม.	6	2
11	ระบบหมู่บ้าน	78-81	ระบบโครงสร้างของหมู่บ้านเมาเรียกว่า “องค์กร” ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่อำนาจการปกครองอยู่ที่ “ปิ่น” และการแบ่งหน้าที่กันทำงานในแต่ละครอบครัว	7	2
12	การเกณฑ์แรงงาน	82-91	ตุลาคม 2518 คนหนุ่มสาวถูกเกณฑ์ไปเป็นแรงงานสร้างลำรางตลิ่งน้ำเขื่อนา มกราคม 2518 สร้างถนน พฤศจิกายน 2519 ขุดคลองขนาดใหญ่ที่ทะเลบะหมือ	8	2
13	คนต่างชาติ	92-98	กิมลั้งพบกับยาสีโกะที่หมู่บ้านเมาในเดือนเมษายน 2519 และเหตุการณ์บางส่วนจากเรื่อง 4 ปี นรกในเขมรที่ยาสีโกะต้องเผชิญ	9	2
14	เป็นลูกบุญธรรม	99-102	ครอบครัวของกิมลั้งและครูเรียดมีความสัมพันธ์ที่ดีกับยาสีโกะ เธอจึงรับกิมลั้ง เป็นลูกบุญธรรมในปี 2521 และหาโอกาสที่จะพาตัวกลับไปยังประเทศญี่ปุ่น	10	2
15	รัฐบาลพอลพตถูกโค่น	103-107	7 มกราคม 2522 พอลพต ถูกโค่นอำนาจลง กองทัพเวียดนามและกองทัพผู้ชาติกัมพูชานำโดยเฮง สัมริน ยึดพนมเปญไว้ได้	11	2
16	หนีออกจากหมู่บ้านเมา	108-117	ยาสีโกะอยากจะได้เดินทางไปพนมเปญเพื่อจะได้กลับญี่ปุ่นได้ง่ายขึ้น ขณะที่ครูเรียดเชื่อว่าทหารลอบหนีไปยังฝั่งไทยเป็นเรื่องที่ง่ายกว่า เมื่อออกเดินทางก็เป็นที่อันตรายมากเพราะต้องผ่านเส้นทางที่มีการสู้รบระหว่างทหารพอลพตและทหารเวียดนาม	12	2
17	มาม่าเชื่อใจเวียดนาม	118-128	ยาสีโกะและกิมลั้งติดต่อกับทหารเวียดนามเพื่อให้อยู่เป็นอิสระในการเดินทางกลับญี่ปุ่น แต่แล้วทหารเวียดนามก็ได้แยกตัวยาสีโกะซึ่งเป็นคนต่างชาติออกจากชาวเขมร	13	2
18	หนีข้ามฝั่งไทย	129-136	ครูเรียดชักจูงยาสีโกะให้หนีตามไปยังฝั่งไทยแต่ทหารเวียดนามไม่อนุญาต แต่ยาสีโกะได้ฝ่ากวดหมายเพื่อนำไปให้สถานทูตญี่ปุ่น ครอบครัวของครูเรียดจึงเดินทางไปยังค่ายผู้ลี้ภัยที่ตาพระยา	14	2
19	จดหมายไปถึงญี่ปุ่น	137-141	กิมลั้งมอบจดหมายของยาสีโกะแก่ทหารอเมริกัน ไม่นานข่าวการมีชีวิตรอดของยาสีโกะจึงเป็นที่ล่ำลือถึงกันทั่วประเทศญี่ปุ่น	15	2
20	ขับไล่ผู้ลี้ภัย	142-145	ฝ่ายทหารไทยเริ่มอพยพผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชาออกจากประเทศ เนื่องจากเหตุผลด้านความมั่นคงทางการเมือง	16	2
21	ข้ามเขาพระวิหาร	146-151	ผู้ลี้ภัยจากค่ายต่าง ๆ ราว 30,000-60,000 คน ถูกปล่อยไว้ที่ปราสาทเขาพระวิหาร และต้องไต่เขาเข้าไปในเขตแดนกัมพูชา โดย 2 ข้างทางมีกับระเบิดอยู่อย่างหนาแน่น	17	2
22	พบทหารเวียดนาม	152-159	กิมลั้งเดินทางออกจากเขาพระวิหารไปยังสถานที่ที่หมู่บ้านไม่ถูกเผาทำลาย ซึ่งอยู่บริเวณเขตแดนของสามประเทศคือไทย กัมพูชา และลาว ซึ่งระหว่างทางทหารเวียดนามเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเรื่องอาหารและคำพูดปลอบใจ ในตอนนั้นมีบันทึกของโนริโอะเกี่ยวกับการเข้าไปตามหาตัวยาสีโกะในพนมเปญ	18	2
23	พบทหาร พอลพตอีก	160-162	บนทางหลวงสายที่ 12 กิมลั้งและครอบครัวพบกับทหารพอลพตที่มดักปล้นเสบียง แต่มีรถบรรทุกทหารเวียดนามขับผ่านมาช่วยเหลือไว้ได้ทัน	19	2
24	แบ่งแยก กัดกันชาวจีน	163-166	ทหารเวียดนามให้ชาวเขมรและชาวจีนแบ่งแยกแถวเมื่อรับอาหารแจกเนื่องจากสงครามตามแนวชายแดนของระหว่างเวียดนามกับจีน	20	2
25	นครวัดที่ห่างไกล	167-170	กิมลั้งและครอบครัวเดินทางถึงเมืองเสียมเรียบ ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากนครวัด	21	2
26	มาม่าอยู่ไหน	171-175	กิมลั้งและครอบครัวเดินทางถึงเมืองศรีโสภณ และตามหาตัวยาสีโกะ แต่ไม่ได้พบกัน	22	2
27	เดินทางไปสะไวเจ	176-182	กิมลั้งกลับไปหมู่บ้านที่โหมไป แต่เมืองถูกทหารพอลพตเผาทำลายจนหมดทหารเวียดนาม และกลุ่มทหารเขมรเสรี ยังคงควบคุมสถานการณ์ในกัมพูชา	23	2
28	มาม่าอยู่ที่ใดเถียว	183-187	ยาสีโกะได้รับจดหมายจากกิมลั้ง และยื่นความประสงค์ขอรับกิมลั้งเป็นบุตรบุญธรรมกับสถานทูตญี่ปุ่น กิมลั้งต้องข้ามไปยังไทยอีกครั้งเพื่อเดินทางต่อไปยังกรุงเทพฯ และญี่ปุ่น	24	2
29	ไปญี่ปุ่น	188-192	กิมลั้งเดินทางถึงชายแดนไทยได้อย่างปลอดภัย แต่ประสบการณ์จากภัยสงครามภายใน กว่า 4 ปี ทำให้เธอไม่ไว้วางใจใครง่าย ๆ กิมลั้งต้องใช้ไหวพริบในการติดต่อกับผู้คน	29	3
30	ประเทศญี่ปุ่นของมาม่า	193-196	สภาพสังคมในญี่ปุ่นทำให้กิมลั้งรู้ว่าไม่อาจร้องขอความช่วยเหลือจากคนญี่ปุ่นต่อชาวเขมรได้ แต่ก็หวังให้สถานการณ์ในเขมรดีขึ้นโดยเร็ว	30	3
31	เหมือนความฝัน	197-201	หลังจากผ่านช่วงพักพิงนาน 5 ปี โนริโอะสัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ และครอบครัวของกิมลั้ง ซึ่งเป็นบทสรุปสุดท้ายของเรื่องนี้	31	3

หมายเหตุ : คอลัมน์ซ้ายสุด หมายถึง เลขตอนที่ปรากฏในหนังสือ ส่วนคอลัมน์ลำดับทางขวาหมายถึง ลำดับเหตุการณ์จริง

จากตาราง 1 ภาพรวมของเนื้อหาในส่วนที่ 2 พบว่า โนริโอะ แบ่งเนื้อหาการนำเสนอออกเป็น 31 ตอน โดยแต่ละตอน จะมีเนื้อหาเฉลี่ยประมาณ 6-5 หน้า ซึ่งผู้อ่านสามารถอ่านจบ ตอนได้ในแต่ละครั้ง ส่วนกลวิธีการดำเนินเรื่อง (Plot) เป็นแบบย้อน ดัน (Flashback) แตกต่างจากเรื่อง 4 ปี นรกในเขมรที่ใช้การเล่า เรื่องตามลำดับปฏิทินไปตามเรื่องราวที่บันทึกไว้ ทั้งนี้หากวิเคราะห์ ลักษณะการเล่าเรื่องตามตัวแบบของ Syd Field (2006) พบว่า โนริโอะเลือกนำเสนอเนื้อหาองค์ที่ 3 ซึ่งเป็นส่วนที่สถานการณ์ มาถึงจุดผ่อนคลาย (Act III Resolution) ในสัปดาห์แรก (การลา จาก-ค่ายผู้ลี้ภัย) จากนั้นจึงย้อนกลับมาเล่าเหตุการณ์ในช่วงองค์ที่ หนึ่ง (Act I setup) ตอนที่ 7-5 ซึ่งกล่าวถึงภูมิหลังครอบครัวของ เจีย กิมลั้ง และการอพยพออกจากบ้านไปยังชนบทเมื่อพลพต ขึ้นมาปกครองเขมร (ชาวจีนรุ่นหลาน-ก่อนการยึดอำนาจ) ถัด มาเป็นเนื้อหาองค์ที่ 2 (Act II confrontation) ตอนที่ 28-8 เมื่อ กิมลั้งและครอบครัวอพยพออกจากเมืองพระตะบอง ย้ายไปตาม หมู่บ้านต่าง ๆ จนกระทั่งพบกับยาสีโกะที่หมู่บ้านมาและเหตุการณ์ เมื่อพลพตหมดอำนาจลง (เสียเมืองพระตะบอง-มาม่าอยู่ที่ โตเกียว) และสุดท้ายคือเนื้อหาองค์ที่ 3 ตอนที่ 31-29 (ไปญี่ปุ่น – เหมือนความฝัน) เมื่อกิมลั้งเดินทางไปยังประเทศญี่ปุ่นและพ่อแม่ พี่น้องของกิมลั้งในเขมรได้อพยพไปอยู่ต่างประเทศอย่างปลอดภัย จบเรื่องราวของกิมลั้ง ครอบครัว และยาสีโกะ อย่างสมบูรณ์ในแบบ สุขนาฏกรรม ซึ่งแม้ลักษณะโครงเรื่องดังกล่าวจะสลับไปมา แต่ไม่ ได้มีความซับซ้อนมากนัก ทั้งนี้ หากจะลำดับเนื้อหาตอนต่าง ๆ ตาม ลำดับเหตุการณ์สามารถเรียงได้ตามคอลัมน์ “ลำดับ” ในตาราง 1

ลักษณะการเล่าเรื่องในหนีไฟนรกจะมี เจีย กิมลั้ง เป็น ตัวละครหลัก (Main Character) เสริมด้วยบทพูดของตัวละคร ประกอบ (ครอบครัวของเจียกิมลั้ง ยาสีโกะ ทหารเขมรแดง ทหาร เวียดนาม ฯลฯ) หรือบทสนทนาประกอบสั้น ๆ ผ่านการพรรณนา ฉาก (Setting) ชีวิตสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคมของผู้ อพยพชาวกัมพูชาในเมืองพระตะบอง เมืองศรีโสภณ หมู่บ้านมา ค่ายผู้ลี้ภัยตาพระยาเขาพระวิหาร และทางหลวงสายที่ 12 ดัง ตัวอย่างด้านล่าง

“... คนหนุ่มสาว ซึ่งถูกเกณฑ์จากที่ต่าง ๆ เหล่านี้จะถูก ปลุกให้ตื่นตั้งแต่ตี 3 ขณะที่ท้องฟ้ายังมีดออยู่ คนที่อยู่หัวแถวถือ คบไฟและคนอื่น ๆ วิ่งตาม เมื่อไปถึงบริเวณที่ทำงานแล้ว ต้อง เริ่มลงมือทำงานทันที ต่อเนื่องกันไปจนกระทั่งถึงเที่ยง โดยไม่ได้ รับอนุญาตให้หยุดกินข้าวเช้า ตอนพักกลางวันเพื่อกินข้าวเที่ยง ก็มีเวลาเพียงชั่วโมงเดียว ตอนบ่ายเริ่มทำงานตั้งแต่บ่ายโมง จนถึง 5 โมงครึ่ง แล้วจึงได้กลับไปกินข้าวที่ที่พัก พอหนึ่งทุ่ม ก็ต้องกลับไปทำงานต่ออีก จนกระทั่งเที่ยงคืน ทุกคนต้องทำงาน ถึงวันละ 19 ชั่วโมง แต่ถ้างานไม่เสร็จตามที่กำหนดเอาไว้ ก็ต้อง ทำต่อไปโดยไม่ได้รับอนุญาตให้หยุดพัก ไม่ได้หลับได้นอน...” (ตอนที่ 12 การเกณฑ์แรงงาน, โนริโอะ ชิมามุระ, 2542. หน้า 85)

ด้านสาระสำคัญของเนื้อหาพบว่า หนีไฟนรกเป็นเรื่องเกี่ยว กับสงครามภายในประเทศกัมพูชาระหว่างสาธารณรัฐเขมรนำโดย นายพลลอนนอล (Lon Nol) กับกลุ่มเขมรแดงหรือพรรคกัมพูชา ประชาธิปไตย (Party of Democratic Kampuchea) นำโดย นายพลพต ในช่วงปี พ.ศ. 2518-2522 แต่เนื้อหาโดยรวม ไม่ปรากฏว่ามีภาพความรุนแรงการฆ่าฟัน การทรมาน การสังหาร อย่างชัดเจนเหมือนเรื่อง “ทุ่งสังหาร” (The Killing Fields) (Christopher Hudson, 1984) และ “บันทึกความทรงจำ กัมพูชา กับสงครามล้างเผ่าพันธุ์และศูนย์อพยพในประเทศไทย” (ปะแดงมหาบุญเรือง คัชมาย์, 2543) เนื่องจากหนีไฟนรกกำหนด กลุ่มผู้อ่านไว้ทุกวัย อย่างไรก็ตามเมื่อโนริโอะแสดงให้เห็นภาพชีวิต และบริบททางสังคมของกิมลั้งเมื่ออพยพไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในขณะที่เกิดสงครามเป็นแก่น (Theme) ของเรื่อง จึงไม่อาจเลี่ยง ที่จะบรรยายภาพการสูญเสียไปได้ เหตุการณ์รุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต พบว่าปรากฏอยู่เพียง 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 9 เดินทางกลับโทโมโป ตอนที่ 16 หนีออกจากหมู่บ้านมา ตอนที่ 21 ข้ามเขาพระวิหาร และตอนที่ 23 พบทหารพลพตอีกครั้งตัวอย่างด้านล่าง

“... ตลอดทั้งเช้านั้น ชาวเขมรอพยพเดินทางจาก ภูเขาได้เพียง 15 เมตร มีเสียงคนข้างหลังไล่มาเรื่อย ๆ บางคน พยายามจะแซง ด้วยการเดินออกนอกแถว จึงไปเหยียบเอา กับ ระเบิดเข้า บางคนปลงตก คิดว่าตายเมื่อไหร่ก็ตายเหมือนกัน แม้ จะเห็นคนแตกแถวถูกระเบิดตายมาแล้วก็ยังคงแตกแถวออกไปอีก และต้องประสบชะตากรรมเช่นเดียวกันเมื่อเสียงระเบิดดังขึ้นครั้ง ใดแถวยาวเหยียดก็หยุดชะงักเพื่อดูท่าที แล้วจึงเคลื่อนที่ช้า ๆ ต่อไป...” (ตอนที่ 21 ข้ามเขาพระวิหาร, โนริโอะ ชิมามุระ, 2542. หน้า 149)

ภาพ 1 ตำแหน่งและการเดินทางของกิมลั้งไปในที่ต่าง ๆ

หมายเหตุ : ตำแหน่งค่ายตาพระยา โทโมโป และหมู่บ้านมาเป็นตำแหน่งโดยคาดประมาณ อ้างอิงจากแผนที่การเดินทางของยาสีโกะ นอติ จากเรื่อง 4 ปี นรกในเขมร ส่วนเส้นการเดินทางคาดประมาณตามเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องโดยยึด ทางหลวงหมายเลข 6 เป็นหลัก

สาระสำคัญอีกประการคือการเดินทางของกิมลั้ง ครอบครัว (เส้นสีแดงในภาพ 1) และผู้อพยพชาวกัมพูชาในพื้นที่เมือง พระตะบองและศรีโสภณไปยังพื้นที่ชนบทเริ่มจากการเดินทาง ด้วยเกวียนจากเมืองพระตะบอง-โทโมโป-หมู่บ้านมา-ทะเลปน ทะมอ-หมู่บ้านมา-โทโมโป (ไม่ได้เข้าไปหมู่บ้าน)-หมู่บ้านมา-

ศรีโสภณ-สะไวเจ-โทโมโป-ค่ายผู้ลี้ภัยตาพระยา-เขาพระวิหาร-ชายแดนไทยลาว กัมพูชา-ปุนลองเจ ทางหลวงหมายเลข 12 (เดินเท้า)-กัมปงธม-เสียมเรียบ (รถบรรทุก)-ศรีโสภณ-สะไวเจ-ค่ายผู้ลี้ภัย 007 ซึ่งกิมลิ่งได้ถ่ายทอดให้เห็นความทุกข์ยากลำบากในการเดินทาง การถูกใช้แรงงานอย่างหนัก การใช้ชีวิตในระบบสังคมใหม่ของกัมพูชาที่คร่าชีวิตผู้คนไปเป็นจำนวนมาก ความสิ้นหวังต่อการให้ความช่วยเหลือของทหารไทย การดันรนเอาชีวิตรอดหนีตายจากกับระเบิด การเผชิญหน้ากับกลุ่มทหารเขมรแดง และความหวังต่อการมีชีวิตรอด

“... กิมลิ่งรู้มาก่อนแล้วว่ามิโจรดักปล้นพวกอพยพที่ชายแดนจึงกลืนเพชรเข้าไป 5 เม็ด ก่อนวันเดินทาง โย น้องของจิกลื่นเข้าไป 7 เม็ด...” (ตอนที่ 18 หนีเข้าฝั่งไทย, โนริโอะ ชิมามูระ, 2542. หน้า 135)

“... ผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชา จำนวน 1,500 คน ซึ่งได้รับคำสั่งให้มาชุมนุมกันที่ลานกว้างหน้าค่าย นั่งล้อมวงกันหลายชั้น มีเด็ก ๆ อยู่ด้วยในที่สุด ราวกับว่าจะไม่ยอมให้ใครมาขับไล่ออกไปจากที่แห่งนี้...” (ตอนที่ 20 ขับไล่ผู้ลี้ภัย, โนริโอะ ชิมามูระ, 2542. หน้า 143)

ทั้งนี้ ได้มีการสอดแทรกบริบทการเมืองเสริมความเข้าใจแก่ผู้อ่านเพียงบางตอนเท่านั้น เพราะกิมลิ่งและชาวกัมพูชาไม่รู้จักชื่อพลพรรค และไม่ทราบถึงเหตุผลที่คนเมืองต้องออกไปยังชนบทเช่นกัน ดังนั้น ผู้อ่านควรอ่านหนังสือหรือตำราทางประวัติศาสตร์ในช่วงการปฏิวัติกัมพูชา (พ.ศ.2513-2522) เพิ่มเติมเช่น ประวัติศาสตร์กัมพูชา โดยเดวิด แชนด์เลอร์ (2546) ธิปติ บัวคำศรี (2547) หรือ ขนวนสงครามเวียดนาม-กัมพูชา (เมธา พร้อมเทพ, 2523) เพื่อเข้าใจถึงภูมิหลังของตัวละคร 4 กลุ่มหลักคือ 1) กลุ่มนายพลลอน ซึ่งทำรัฐประหารต่อสมเด็จพระนโรดมสีหนุ 2) กลุ่มเขมรแดงนำโดยนายพลพต 3) กลุ่มทหารเขมรเสรี และ 4) กลุ่มทหารเวียดนาม ซึ่งผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงถึงการแผ่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศแถบอินโดจีนปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน (Human Right) ที่เกิดขึ้นในค่ายผู้ลี้ภัยคาบเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความมั่นคงของรัฐ (National Security)

สรุป

แม้ว่าวรรณกรรมแปลเรื่อง หนีไฟนรก จะได้รับความนิยมจากนักอ่าน นักวิจารณ์ นักการทูต นักการศึกษา ฯลฯ น้อยกว่าเรื่อง 4 ปี นรกในเขมร ดังจะเห็นได้จากครั้งที่พิมพ์ล่าสุดเพียงครั้งที่ 5 ขณะที่ 4 ปี นรกในเขมร ตีพิมพ์ไปแล้วถึง 11 ครั้ง แต่สำหรับโลกออนไลน์พบว่า หนีไฟนรกเป็นหนังสือที่ได้รับการแนะนำผ่านเว็บบล็อก (Weblogs) ต่าง ๆ อาทิซิมเปิลไลฟ์ (Simplelife, 2552) เขียนแนะนำไว้ในโอเคเนชั่นบล็อกเรื่อง “ถกขแมร์ ตอนที่ 3: ผลพวงจาก สงครามคนใน-เขมร เตือนใจคนไทยให้เลิกทะเลาะกัน” นายทัน (2551) เขียนแนะนำไว้ในบล็อกแก๊งค์ (Bloggang) เรื่อง “ชวนอ่าน หนีไฟนรก” และบทปริทัศน์หนังสือของ บรรทัดที่สิบเอ็ด (The 11th Line, 2553) ในเอ็กซ์ทีนบล็อก (Exteen Blog) เป็นต้น

เนื่องจากผู้อ่านที่อ่าน 4 ปี นรกในเขมร ย่อมแนะนำให้ติดตามอ่านภาคต่อของเรื่องนี้จากหนีไฟนรกจนจบ ทั้งนี้สำนักพิมพ์ผีเสื้อ ควรแนะนำเรื่องหนีไฟนรกไว้ในส่วนความน่าสนใจหนังสือ 4 ปี นรกในเขมร เช่นเดียวกับที่ระบุไว้บนหน้าปกของหนังสือ หนีไฟนรก ว่าเป็น “เรื่องราวสืบเนื่องจาก ‘4 ปี นรกในเขมร’” เพื่อให้ผู้ที่อ่าน 4 ปี นรกในเขมร ได้ติดตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกันจากหนังสือทั้งสองเล่ม

สำหรับผู้อ่านที่สนใจเรื่องราวของเหตุการณ์เพิ่มเติมที่เกิดขึ้นในช่วงที่กัมพูชาถูกปกครองโดยเขมรแดงสามารถติดตามอ่านได้จากเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) A Cambodian Prison Portrait: One Year in the Khmer Rouge's S-21 Prison เขียนโดยVann Nath
- 2) In the Shadow of the Banyan เขียนโดย Vaddey Ratner
- 3) Beyond the Horizon: Five year with the Khmer Rouge เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสโดย Laurence Picq แปลโดย Patricia Norland
- 4) Alive in the Killing Fields: Surviving the Khmer Rouge Genocide เขียนโดย Nawuth Keat และ Martha Kendall
- 5) First They Killed My Father: A Daughter of Cambodia Remembers เขียนโดย Loung Ung
- 6) Genocide in Cambodia: Documents from the Trial of Pol Pot and Ieng Sary. เขียนโดย Howard J. De Nike, John B. Quigley และ Kenneth J. Robinson
- 7) The Killing Fields เขียนโดย Christopher Hudson

การสืบค้นเรื่องหนีไฟนรกจากฐานข้อมูลสหบรรณานุกรมห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (Thailand Union Catalog: ThaiLIS) พบว่า มีเพียง 14 มหาวิทยาลัย⁴ ที่มีหนังสือเล่มนี้ในห้องสมุดแต่มีเพียงแห่งละ 1-2 ฉบับเท่านั้น บางมหาวิทยาลัยมีฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 1 ปีพ.ศ. 2528 ซึ่งคุณภาพหนังสือย่อมทรุดโทรมลงไป ดังนั้นห้องสมุดระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศและโรงเรียนในระดับประถมศึกษาตลอดจนห้องสมุดประชาชนในทุกจังหวัด ควรจัดให้มีและเพิ่มจำนวนเล่มหนังสือให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไปได้อ่านกันอย่างทั่วถึง

แม้ว่า หนีไฟนรก จะไม่เข้าข่ายการเป็น “หนังสือดี 100 เล่มที่คนไทยควรอ่าน” (วิทยากร เชียงกูล, 2543) เนื่องจากไม่เข้าเกณฑ์ข้อ 1 ที่กำหนดไว้ว่า ต้นฉบับต้องเป็นหนังสือภาษาไทย และเขียนขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411-2519) ที่จัดเป็นหนังสือประเภทคลาสสิก หรือโมเดิร์นคลาสสิก แต่หนังสือเรื่องนี้ก็ผ่านเกณฑ์อีก 3 ข้อที่เหลือ คือ ข้อ 2 มีศิลปะในการเขียนและการใช้ภาษาที่ดี (การแปล) มีคุณค่าทางศิลปวรรณกรรม ข้อ 3 ช่วยให้ผู้อ่านมีทัศนคติต่อชีวิตและต่อโลกกว้างขึ้น เป็นประโยชน์ทำให้ผู้อ่านมีความฉลาด (แนะนำการเอาชีวิตรอดในภาวะสงคราม) มีจิตใจที่กว้างมากขึ้น เข้าใจชีวิตและสังคมมากขึ้น และช่วยลด

อคติในเรื่องเผ่าพันธุ์ และ ข้อ 4 มีความโดดเด่น มีอิทธิพลต่อความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อ่านจำนวนมาก (สำหรับชาวกัมพูชา) ในยุคหนึ่ง ที่มีผลสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

ขณะที่การจัดอันดับ “100 หนังสือดีเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย” (วิทยากร เชียงกูล, 2555) ประจำปีพ.ศ. 2555 โดยสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน หนังสือเล่มนี้ก็แทบไม่ต้องถูกนำมาพิจารณาเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะสามารถจัดอยู่ในกลุ่มชีวประวัติ กลุ่มความเรียง-สารคดี สำหรับเยาวชน-วัยรุ่นอายุ 12-18 ปี ได้ เนื่องจากไม่ผ่านเกณฑ์ถึง 3 ข้อ จาก 5 ข้อ คือ ข้อ 1 ไม่ได้เขียนโดยนักเขียนไทย (แต่เป็นงานที่แปลโดยคนไทย) ไม่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย (แต่มีเหตุการณ์ที่ครอบครัวของกิมลั้งข้ามมายังฝั่งไทย อาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยที่ตาพระยา ซึ่งปัจจุบันคืออำเภوتاพระยา จังหวัดสระแก้ว และการเดินทางลงจากปราสาทเขาพระวิหาร) ในบทที่ 18 20 และ 21 ข้อ 3 เป็นเรื่องราวของสงครามที่โหดร้าย หดหู่ มองโลกในแง่ร้ายมากเกินไป และข้อ 5 ไม่เข้ากับหนังสือดี 100 ชื่อเรื่อง แต่หนังสือเรื่องนี้ก็สามารถผ่านเกณฑ์ข้อ 2 และ 4 ได้ เนื่องจากเกณฑ์ข้อ 2 มีเนื้อหาสาระที่ส่งเสริมความเข้าใจชีวิตและสังคม

จริง ๆ (Realistic) และข้อ 4 อธิบายเรื่องชีวิต สังคมวัฒนธรรม ธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทั้งในอดีตและปัจจุบัน สร้างความเข้าใจเรื่องความหลากหลายของคนจากชนชั้นกลุ่มต่าง ๆ (กลุ่มชาวจีน กลุ่มชาวเขมร กลุ่มทหารเขมรแดง กลุ่มทหารเวียดนาม เป็นต้น) และให้แรงบันดาลใจแก่เยาวชนในการอยากเป็นคนที่มีคุณธรรม (ไม่เป็นอย่างชนชั้นปกครองของกัมพูชาในอดีต)

ประกาศคุณูปการ

ขอขอบคุณ อาจารย์มกุฏ อรดี บรรณาธิการต้นฉบับแปลและศิลปินแห่งชาติ ประจำปี 2555 สาขาวรรณศิลป์ ประภทวนนิยาย และเรื่องสั้น, อาจารย์อภิชัย วิจิตรปิยกุล ศิลปินและบรรณาธิการฝ่ายศิลป์สำนักพิมพ์ผีเสื้อ, รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สิริสุนทร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสวรรณ กรกขมาศ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่กรุณาแนะนำข้อมูลเพิ่มเติมและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการเขียนบทปริทัศน์ และขอขอบคุณ คุณจิราพร เพ็งลำ บรรณารักษ์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร สำหรับเอกสารประกอบค้นคว้าด้วยดีเสมอมา

⁴ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น นเรศวร ศรีนครินทร์วิโรฒ สงขลานครินทร์ วลัยลักษณ์ ธรรมศาสตร์ ศิลปากร ทักษิณ บัรพา เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เชียงใหม่ เกษตรศาสตร์ रामคำแหง

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. (2554). **ประเทศไทยกับอาเซียน**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- โนริโอะ ชิมามุระ และ เจีย กิมลิ่ง. (2542). **หนีไฟนรก** (พิมพ์ครั้งที่ 4). (ผู้สื นาวาวิจิต, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ฟ้าสี.
- ปะแดงมหาบุญเรือง คัมภาย. (2543). **บันทึกความทรงจำกัมพูชา กับสงครามล้างเผ่าพันธุ์และศูนย์อพยพในประเทศไทย**. สุรินทร์: รุ่งธนเกียรติออฟเซต.
- ยาสีโกะนะอิโด. (2549). **4 ปี นรกในเขมร** (พิมพ์ครั้งที่ 10). (ผู้สื นาวาวิจิต, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ฟ้าสี.
- วิทยากร เชียงกุล. (2543). **หนังสือดี 100 ชื่อเรื่องที่คนไทยควรอ่าน ฉบับสังเขป**. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

เอกสารภาษาอังกฤษ

- Christopher Hudson. (1984) **The Killing Fields**. no place: Dell.
- Howard J. De Nike, John B. Quigley and Kenneth J. Robinson. (2000). **Genocide in Cambodia: Documents from the Trial of Pol Pot and Ieng Sary**. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Laurence Picq. (1989). (Translated by Patricia Norland). **Beyond the Horizon: Five year with the Khmer Rouge**. New York: St. Martin's Press.
- Loung Ung. (2006). **First They Killed My Father: A Daughter of Cambodia Remembers**. no place: Harper Perennial.
- Nawuth Keat and Martha Kendall. (2009). **Alive in the Killing Fields: Surviving the Khmer Rouge Genocide**. no place: National Geographic Children's Books.
- Vaddey Ratner. (2013). **In the Shadow of the Banyan**. no place: Simon & Schuster.
- Vann Nath. (1998). **A Cambodian Prison Portrait: One Year in the Khmer Rouge's S-21 Prison**. no place: White Lotus.

ข้อมูลจากสื่อออนไลน์

- ซิมเปิลไลฟ์ (Simplelife). (2552). **ถกขแมร์ ตอนที่ 3: ผลพวงจาก สงครามคนใน-เขมร เตือนใจคนไทยให้เลิกทะเลาะกัน**. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.oknation.net/blog/simplelife/2009/12/30/entry-2>
- บรรทัดที่สิบเอ็ด (2553). **66. หนีไฟนรก - ผู้สื นาวาวิจิต แปล**. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2556, จาก <http://theeleventhline.exteen.com/20101005/entry>
- บล็อกของนายทัน. (2551). **ชวนอ่าน หนีไฟนรก**. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=ram-chinese&month=14-08-2008&group=11&gblog=4>
- เพ็ญลักษณ์ ภัคดิเจริญ. (2554). **มองญี่ปุ่นผ่านมุม 'ผู้สื นาวาวิจิต'**. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/>
- วิทยากร เชียงกุล. (2555). **ผลการคัดเลือก 100 หนังสือดีเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย**. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/>
- สำนักพิมพ์ฟ้าสี. (ม.ป.ป.). **หนีไฟนรก**. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.bflybook.com/>
- Syd Field (2006). **Three-act Structure**. Retrieved on July 10, 2006, from <http://www.cod.edu/people/faculty/pruter/film/threeact.htm>